Una nit màgica

05/01/2023

Rodant les falles al carrer Cánovas del Castillo | José Ignacio Máñez.

Hui és la Nit de Reis, la nit més desitjada per tots els xiquets i xiquetes del poble, on els Reis d'Orient són esperats per tots. Abans que es feren cavalcades per tot arreu, els Reis Mags formaven part d'un món imaginari envoltat d'un conjunt de creences i costums que coincidien en el solstici d'hivern en les quals el foc tenia un paper destacat, i que anava desenvolupant-se amb tota la complicitat dels majors.

Anteriorment al fet que a Petrer es realitzaren cavalcades de Reis, existia una antiga i preciosa festa que no sols es feia al nostre poble. En aquell temps, al Petrer agrícola i canterer, els dies d'abans d'aquesta nit màgica, la gent anava a la serra a replegar l'espart i l'avell per poder fer les falles i fallons, que serien encesos i rodats a la Nit de Reis. També replegaven pots, paelles i cassoles, que lligats a una corda, eren arrastrats per fer un fort soroll, on també era habitual sentir els sons dels caragols marins. Aquella nit es creava un món d'il·lusió i temor per part dels xiquets, que no volien que els Reis es descuidaren i passaren de llarg pel poble. Amb la finalitat

d'advertir els Reis de la situació de la vila de Petrer, els xiquets es reunien en quadrilles que portaven caragols de mar i fileres de calderes i pots que produïen un fort soroll; també caminaven pels carrers amb torxes d'espart enceses que les feien rodar. Era tot un espectacle, una nit de foc i soroll, de fum i d'olor de natura. Hipólito Navarro descriu aquella nit "com un aquelarre".

Fent falles i fallons en la cova de Vicent Navarro Penyetes en el Pla del Pito.

Les cavalcades de Reis es van iniciar a mitjan segle XIX a Catalunya i per eixa època es va iniciar la d'Alcoi, la qual es diu que és la més antiga de la nostra Comunitat. A Petrer la cavalcada data dels anys quaranta del segle passat, organitzada al principi pel "Front de Joventuts" i posteriorment per l'OJE. En temps de la República algunes persones eixien al carrer vestits de Reis de manera particular.

Ara xiquets i xiquetes la nit del 5 de gener esperen impacients l'arribada de Cavalcada de Reis, en què la participació de la majoria de la gent es limita a ser espectadors. Des de fa uns quants anys, la setmana d'abans, també es fa la cavalcada del Patge Reial, un altre boato espectacular per a que xiquets i xiquetes li entreguen les cartes dirigides als reis. Són dos actes que la gent del poble espera, i que cal mantenir i potenciar perquè estes cavalcades han acabat convertint-se en tradició.

Però als que ens agrada conservar les nostres arrels creiem que el futur d'esta tradició no pot ser a costa d'endarrerir els esforços que estan fent-se per recuperar l'antiga tradició que se celebrava en la Nit de Reis a Petrer. Per això, cal posar en valor aquells aspectes que ens diferencien i al mateix temps ens identifiquen amb altres pobles, i que, aleshores, aporten elements que, un a un i tots en el seu conjunt, fan que la nostra manera de celebrar la Nit de Reis Mags estiga arrelada a pràctiques antiquíssimes.

Gràcies a eixes peculiaritats, ara les Falles de la Nit de Reis són des del 8 d'abril de 2021 Bé d'Interés de Rellevància Local (BIRL) i disfruten de la protecció de la llei de patrimoni (resolució publicada en el Diari Oficial de la Generalitat Valenciana del 22.02.2022).

Baixant pel carrer Faldes del Castell | Juan Pedró Verdú.

Esta tradició de foc se celebra també a molts pobles de la Mediterrània, com vam poder comprovar en el II Simposi Internacional de Focs a la Mediterrània celebrat a Reus el maig de 2017, en el qual Petrer va estar present. També en molts pobles valencians –així ho vàrem comprovar a la Trobada del Patrimoni Encés celebrada a Petrer el febrer de 2020 amb la participació de nou pobles: Xixona, la Torre de les Maçanes, Relleu, Tibi, Onil, Elx, Gaianes, Petrer i Elda–, amb denominacions diferents: Aixames, Botilons, Fatxos, Atxes, Faies, Falles i Fallons, i "Antorchas".

Estem davant de tradicions que poden tenir arrels mil·lenàries, lligades a la religiositat popular amb elements màgics, i que fan ús dels recursos naturals «totxeres d'espart i avell».

Ja fa un bon grapat d'anys que volem donar-li un gir a la Nit de Reis Mags de Petrer. El que volem és recuperar els elements i el simbolisme imaginaris que esta nit tenia; la senda està encetada, el camí cal fer-lo entre tots: les falles i fallons, el soroll dels rastres de calderes, i el toc de caragols marins, són elements participatius, al mateix temps que la nostra senya d'identitat; que ha de fer-se realitat per a rebre la cavalcada, que acabarà sent l'esclat final de la gran festa de la Nit de Reis.

Antonio Bernabé, el recordat Nano, participant en la campanya nadalenca de 2015: "Jo també rode la falla".

Per això, la cavalcada de Reis no pot ser un tot en esta nit; ha de ser una part més de la festa de la Nit de Reis, junt amb la resta d'elements tradicionals que la componen. L'organització els últims anys, des de 2016, de l'acte de «La Crida dels Reis» a l'esplanada del castell, i l'aparició dels grans fallons ha servit per a donar visibilitat a esta tradició. Tots els anys es dedica un esforç econòmic i humà per a millorar amb pompa i "boato" la cavalcada de Reis. Estèticament pot quedar molt bé però també tenim en compte recuperar i reivindicar el costumari i la xicoteta història i tradició del nostre poble.

Però si hem de parlar d'un estudiós dels nostres costums i tradicions, i d'un activista a favor de la recuperació i difusió de les nostres arrels i costums hem de parlar de Vicent Navarro Tomàs, el Dele, que ha treballat per a que puguem conéixer les nostres tradicions, i per això els seus treballs són imprescindibles. La majoria podeu consultar-los en les revistes Festa 1990, 2018 i 2020 i els podeu descarregar gratuïtament en bibliopetrer.petrer.es. Segur que disfrutareu molt llegint-los.

Les nostres falles van ser declarades BIRL en 2021. Any 2022 | José Ignacio Máñez.

Bo, i esta nit tots a rodar les falles, enllumenar i fer tot el soroll que puguem per a cridar l'atenció de les majestats d'Orient, segur que les nostres cases s'ompliran de regals perquè ens hem portat molt bé.

Vull aprofitar estes línies per a desitjar-vos un Feliç Any 2023, que vinga carregat d'il·lusió i de coses bones. Tant de bo l'esperit nadalenc el conservem al llarg de tot l'any.